

***No bo co może mi się przytrafić przy zbiorach
borówki czy truskawki? Świadomość, strategie i
uwarunkowania bezpieczeństwa pracowników
sezonowych z Ukrainy w Polsce***

OŚRODEK BADAŃ NAD MIGRACJAMI
CENTRE OF MIGRATION RESEARCH

mgr Kamil Matuszczyk,
Ośrodek Badań nad Migracjami,
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 26.10.2020

Plan prezentacji

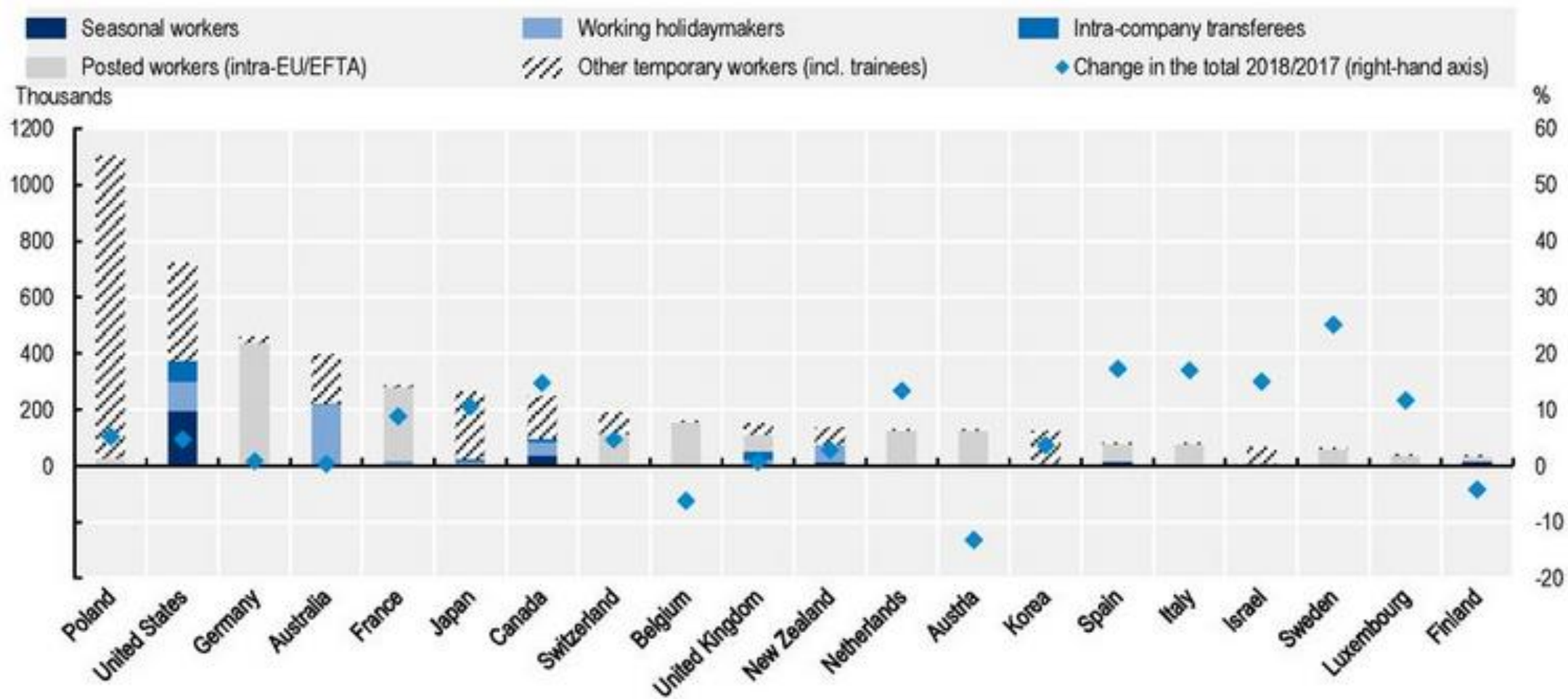
1. Specyficzna sytuacja pracowników sezonowych – przegląd badań
2. Polska jako kraj migracji sezonowych
3. Sytuacja migrantów na Mazowszu
4. Kontekst badań terenowych
5. Prezentacja wyników:
 - Świadomość
 - Strategie
 - Uwarunkowania

Migranci sezonowi a specyfika pracy w rolnictwie – co wiemy dotychczas?

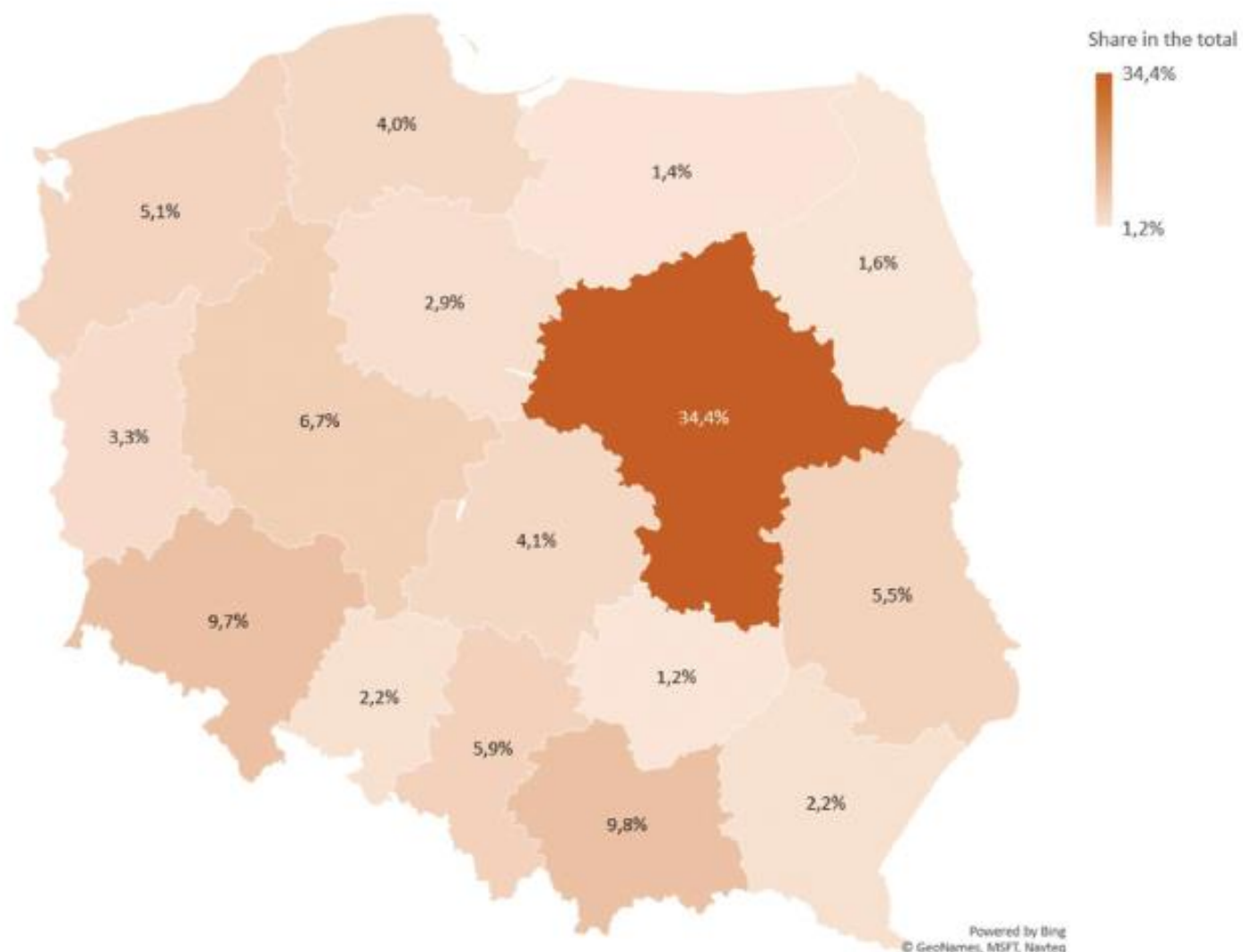
1. Współczesne niewolnictwo poza centrum miast
2. Niepewność, tymczasowość, elastyczność – społeczne koszty jedzenia świeżych warzyw i owoców
3. Zatrudnienie w rolnictwie jako pierwszy kontakt z rynkiem pracy za granicą
4. Zróżnicowanie pracowników: uczniowie i studenci, rolnicy, wykwalifikowani pracownicy, bezrobotni
5. Brak wiedzy i brak czasu to główne przyczyny na nie poszukiwanie pomocy
6. Brak umów o pracę i gwarancji bezpieczeństwa socjalnego oraz standardów BHP
7. Trudne warunki mieszkaniowe (przyczepy kempingowe, osiedla), braki żywieniowe
8. Im dłuższy pobyt, tym lepsze warunki zatrudnienia dla pracowników
9. Przywiązanie pracowników do pracodawców (ale nie w Polsce)
10. Rolnictwo to sektor, w którym notuje się globalnie najwięcej wypadków w pracy

Napływ migrantów sezonowych – 20 głównych państw przyjmujących w 2018 roku

Źródło: OECD (2020)

Cudzoziemcy (18 lat i więcej) rezydujący w Polsce w 2016 roku, z podziałem na województwa

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2021: 89)

Charakterystyka pracowników z Ukrainy zatrudnionych na Mazowszu w 2017 roku

<i>Variable</i>	<i>Total</i>	<i>Agriculture</i>	<i>Industry</i>	<i>Construction</i>	<i>Domestic services</i>	<i>Other services</i>
Mazovian region						
Mean monthly net income (PLN)	2,538.4	2,453.0	2,663.2	2,853.8	2,234.5	2,775.2
Mean hourly wage (PLN)	10.5	9.6	12.5	12.2	10.4	12.7
Weekly workload (hours)	61.2	64.2	52.4	54.3	49.3	54.6
Employed on:						
written contract of empl. (%)	11.8	4.5	30.2	44.4	19.0	29.8
free-for-task agreement (%)	8.6	6.1	25.4	20.3	57.1	3.2
contract for spec. task (with material outcome (%))	78.6	88.0	44.4	35.3	23.8	67.0
oral agreement (%)	1.0	1.4	0.0	0.0	0.0	0.0
Type of occupation:						
unskilled blue-collar workers (%)	79.6	93.1	57.1	46.6	72.7	55.0
skilled blue-collar workers (%)	17.5	6.9	36.5	53.4	0.0	33.4
sellers and service workers (%)	1.7	0.0	0.0	0.0	27.3	5.3
white-collar workers (%)	1.2	0.0	6.3	0.0	0.0	6.4
<i>N (unweighted) – Mazovian region</i>	<i>627</i>	<i>431</i>	<i>15</i>	<i>56</i>	<i>22</i>	<i>88</i>

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2021: 89)

Charakterystyka pracowników z Ukrainy zatrudnionych na Mazowszu w 2017 roku

<i>Variable</i>	<i>Total</i>	<i>Agri- culture</i>	<i>Indu- stry</i>	<i>Con- struc- tion</i>	<i>Dom- estic services</i>	<i>Other services</i>
Women (%)	36.4	44.1	16.0	14.7	100.0	41.9
Mean age	36.3	35.9	35.9	37.0	38.4	35.2
Originating from countryside (%)	35.1	54.6	13.7	14.3	25.6	25.5
Education:						
primary or lower (%)	5.7	6.2	4.3	11.0	2.7	6.3
vocational (%)	57.1	61.7	50.8	68.0	57.2	55.2
secondary (%)	20.6	21.5	25.0	7.9	26.2	15.1
higher (%)	16.7	10.6	19.8	13.1	13.9	23.3
Good writing skills in Polish (%)	40.9	24.5	47.8	44.4	81.0	53.6
Occupational situation prior to migration:						
working (%)	58.7	47.2	73.4	73.3	66.6	67.8
unemployed (%)	30.8	36.1	21.2	24.9	28.0	21.8
other (%)	10.5	16.7	5.4	1.8	5.4	10.4
Mean migration experience (in months)	33.3	38.5	20.9	41.8	51.1	29.1
First-timers (%)	65.2	57.5	71.9	53.8	55.7	80.2
<i>N (unweighted) – other regions</i>	667	223	74	74	20	178

Źródło: Górny i Kaczmarczyk (2021: 89)

Kontekst badań terenowych

1. Migranci sezonowi jako „populacja trudna do zbadania” (hard-to-survey)
2. Obserwacja uczestnicząca: będąc badaczem, pracownikiem, Polakiem
3. Uwzględnienie specyfiki sezonowości w ogrodnictwie: od truskawek do jabłek (maj-październik)
4. Powiat grójecki – sadownicze serce Europy
5. Badania w pięciu „typowych” gospodarstwach sadowniczych
6. Powrót w teren w czasie pandemii – wyzwania etyczne, epidemiologiczne

	1	2	3	4	5
Wielkość (ha)	2,5	8	4,5	10	10
Specyfikacja	truskawki	truskawki, czereśnie, jabłka, ogórek, kapusta	borówka	czereśnie, jabłka	borówka, jabłka
Pracownicy z Polski	0	0	2	1	0
Pracownicy z Ukrainy	2	13	25	14	8
Członkostwo w spółdzielni sadowniczej	nie	nie	tak	tak	tak

Praca w rolnictwie jest bezpieczna, czyli świadomość zagrożeń i niebezpiecznych sytuacji

1. Problem z rozumieniem bezpieczeństwa pracowniczego
2. Powszechność przekonania o bezpieczeństwie w gospodarstwach sadowniczych
3. Brak świadomości o niebezpieczeństwach związanych z pracą w rolnictwie
4. Nieprzywiązywanie uwagi do sprzętu czy ubioru w czasie pracy
5. Bezpieczeństwo kojarzone z warunkami zamieszkania
6. Mniejsze obawy o niewypłacenie wynagrodzenia ze strony pracodawcy

Kiedy mam jakiś problem, to... - strategie pracowników z Ukrainy

1. Szybki powrót na Ukrainę
2. Telefon do kierowcy
3. Kontakt z krewnymi/przyjaciółmi, którzy pracują w Polsce
4. Pomoc ze strony osób pracujących u tego samego pracodawcy (Polacy vs Ukraińcy)
5. Poszukiwanie wsparcia u pracodawcy

Co wpływa na (nie)bezpieczeństwo pracowników sezonowych w Polsce?

1. Praca na akord – przyczyna samoeksploatacji
2. Plan migracyjny, czyli liczy się bezpieczeństwo dochodu
3. Tymczasowość migracji: od kilkunastu dni do kilku tygodni
4. Rolnicy pracujący dla rolników
5. Brak wiedzy o instytucjach rynku pracy wśród imigrantów
6. Rola przewoźników i pośredników

Zamiast podsumowania, czyli jak COVID-19 wpływa na bezpieczeństwo pracowników sezonowych z Ukrainy?

1. Nowa sytuacja dla pracodawców – brak rąk do pracy
2. Pozorne zapewnianie środków ochrony (maseczki w samochodzie, ale nie na twarzy)
3. Pracodawcy robiący zakupy podczas kwarantanny
4. Brak przestrzeni mieszkalnej dla osób w izolacji
5. Przystanek „praca w rolnictwie” (czas kwarantanny u rolnika)
6. Brak świadomości i negowanie wśród pracowników ryzyka związanego z pandemią
7. Nieskuteczność służb kontrolujących gospodarstwa rolne

Dziękuję za uwagę.

mgr Kamil Matuszczyk
kamil_t_matuszczyk@uw.edu.pl